

Všechny hry v brněnských divadlech musely **před listopadem 1989** projít přes „schvalovačky“

Boj o každý kus aneb Nejistá sezona v Brně

Jana Soukupová
spolupracovnice
MF DNES

Nejeden přímý účastník události kolem listopadu 1989 dobře vědí, že po zmlácení studentů na pražské Národní třídě jako první vstoupila do stávků tužemská, především alternativní divadla. Na jejich půdě se také odehrály první protirežimní počiny, včetně založení Občanského fóra. A teprve po nich začali stávkovat studenti.

Kdo ovšem sledoval činnost těchto divadel především v Brně, nemohl být překvapený. Divadlo na provázku, HaDivadlo a četné ochotnické soubory totiž v 70. a 80. letech minulého století v podstatě dost otevřené „hrály proti režimu“. A navíc se jejich odbojný postoj utužil i při stále režimní šikaně - takzvaných schvalovačkách, kterými se tehdejší komunističtí dohlížitelé snažili činnost alternativních divadel kontrolovat a omezit.

Každé představení, ať už v profesionálním, či ochotnickém divadle, muselo projít procesem, při němž se sešla posudková komise, aby odporučila „už jinak hotovou hru. Ostatně dosti věrně tento akt ličí film Nejistá sezóna od Zdeníka Svěráka a Ladislava Smoljaka z roku 1987, kde skupina anonymních palášů posuzuje jedno z představení Divadla Jary Cimrmana.

Vyskrtnout „zbytečné výrazy“

V Brně se tehdy až neuvěřitelnému zájmu diváctva těšily hlavně hry profesionálního Divadla na provázku, o jehož „zákulisním“ provozu sepsal své podrobné paměti tehdejší ředitel Jaroslav Tuček. Do funkce byl nuceně dosazen státem, potažmo Státním divadlem Brno (SDB), které stejné nucené Provázek zastřešovalo. V knize Vzpomínky antihrdiny popisuje svou činnost coby herci a režiséry nenáviděného „dohláze“ spíše jako vlastní stálý boj o uvedení každého z tamních slavných kusů.

„V červnu 1982 se v Brně stalo opět něco neuvěřitelného,“ vzpomíná například Tuček na peripetie kolem schvalování představení Zehnej vám pánbůh, pane Rosewaterel, k němuž dramaturg Petr Oslizlý a režisér Peter Scherhauser napísali scénář podle stejnojmenného románu Kurta Vonneguta. „Ze strany odboru kultury byla tomuto dílu věnována mimořádná pozornost. Mused jsem dodat scénář, text i make-tu programu a návrh plakátu,“ popisuje Tuček tehdejší praktiky politických cenzorů, mezi nimiž čněl bývalý armádní důstojník Jaromír Kaláb - režimem dosazený náměstek ředitele SDB Jiřího Majera.

„Po schvalovací zkoušce jsem musel na odbor znovu,“ pokračuje Tuček v líčení toho, co následovalo po návštěvě posudkové komise na Provázku. Svěrázný česko-slovenský hovořící režisér Scherhauser zvaný Šery na Tučka tlačil, že se bez svolení od mocipánů „nemá vracet“. „Jinak ta zmárním, rozumíš!“ řval Šery na Tučka. „Nezapomeň, Vonnegut, pokrokový Američan, nenávidějící buržoazii, napsal kritický román o nehumánním americkém bombardování civilistů v Drážďanech...“ radil Šery Tučkovi, co má pro schválení hry říci.

Ředitel se prý před komisí papalášů opravdu snažil, ovšem skutečné jednání o osudu hry se pak odehrálo mezi čtyřma očima jen s hlavním inspektorem. „Soudruhu, no,

on ten scénář vyvolal na krajském výboru strany nedobry rozruch. Proč zrovna tohle chce hrát?“

Tuček se pustil do své argumentace. „Něco o tom víme. Budu tvůj výklad tlumočit vedoucímu odboru!“ prohlásil prý zachmuřený muž. Za dva dny, už po generálce na Provázku, nakusl Tuček k soudruhům znovu, aby si vyzvedl červeně podškrtnutý scénář s úkolem vypustit ze hry „zbytečné výrazy“, což dohláze slíbili přezkontrolovat. „Ku..a, ty škrty nemají logiku,“ zuřil potom v divadle Šery, ale nakonec se částečně podvolil. Představení se i tak hrálo s velkým úspěchem a líbilo se rovněž Vonnegutovi, který přicestoval z Ameriky.

Podobné věci zažíval Provázek takřka u všech svých titulů, stejně jako Hanáček, dnešní HaDivadlo, které se z Prostějova do Brna přistěhovalo v půlce 80. let rovněž do područí SDB.

Komise schvalovaly i ochotníky
Speciální divadelní kapitolu v Brně před listopadem 1989 představovaly zdejší ochotnické soubory. Nejslavnějším byl v 80. letech Ochotnický kroužek založený dnešním režisérem J. A. Ptínským. S ním taž poprvé uvedl svou slavnou hru Matku, v níž zobrazil brutální karikaturu „dělnácké“ tyranky.

Amatérských souborů působilo v Brně ovšem mnohem víc, například Ilkska, Pirko, Cyllindr, Triangel, Hudradlo, Nepojízdná housenka či M-dřina. Asi nejdelší historii mělo Divadelní studio Josefa Skřivana (DSJS) založené roku 1954, které po jisté odmlce obnovilo svou činnost, když s ním na jaře 1977 herec Miroslav Donutil zrežisoval hru Ivana Vyskočila O rodný raně aneb Padni, padouchu. Největší úspěchy pak zažilo na přelomu 70. a 80. let, když s ním provázkovský režisér Zdeněk Pospíšil zinscenoval představení na antický námět Odyssea.

Nevyhovující Oheň ve Florencii
Takzvané schvalovačky předcházely každé premiéře také u ochotníků, ale ti je většinou brali spíše jako formalitu. O to víc překvapil oje-

něly zásah, když v roce 1984 dnešní herec a překladatel Jaroslav Haidler s částí souboru DSJS zrežisoval vlastní scénář Oheň ve Florencii.

Hra na příběhu fanatického italského kazatele Girolama Savonaroly z 15. století ličila, jak lze manipulovat dav a jak se pak sám manipulátor stává obětí vyvolané hysterie. Možná právě to byl důvod, proč schvalovací komise představení neodsouhlasila a znemožnila tak uvedení už nazkoušeného, nasvíceného, kostýmní, hudbou a rekvizitami vybaveného kusu.

Redakce MF DNES oslovila tři čle-

ny tehdejší komise, kteří dodnes v divadelnictví působí - profesora Janáčkovy akademie múzických umění Václava Cejpla, divadelního recenzenta Jiřího P. Krize a teatrologa Víta Závodského.

Na otázky, proč tehdy představení k uvedení nedoporučili a zda v této službě tehdejšímu režimu nevidí morální problém, odpověděli všichni tři poměrně obsérně. Zveřejnění svých reakcí ovšem podminili publikací kompletních textů, což je v novinách v takovém rozsahu nereálné. Každopádně konkrétní výtky na adresu zmíněného

představení v zasláných odpovědích neznaly.

Inscenaci o Savonarolovi se pak pod názvem Kdo králuje podařilo uvést až o čtyři roky později pod jiným zřizovatelem a tedy i jinou schvalovací komisí. „Obsazení bylo také jiné, třeba titulní úlohu jsem po návratu z vojny hrál já,“ zavzpomínal dnešní herec HaDivadla Miroslav Kumhala. „Soubor se po rozštěpení DSJS přejmenoval na CD Studio. A začalo se hrát v sále v Kohoutovicích, už ne na Šelepce, kde DSJS uvedlo třeba Haidlerovu hru Gilgameš,“ dodal Kumhala.

V područí cenzorů Schvalovací komise řešily také hry ochotnických souborů (nahore Divadelní studio Josefa Skřivana založené roku 1954). Svě si s dohlížeteli tehdejšího režimu užili i režiséři Divadla na provázku Zdeněk Pospíšil a Peter Scherhauser (na spodním snímku vlevo), boj se vedl třeba o hru Zehnej vám pánbůh, pane Rosewaterel s Miroslavem Donutilem (vpravo dole). Foto: Jef Kratochvíl a 2x repro: knihy Bolek Polívka v hlavní roli a Provázek

INZERCE

MÓDA
PROSTĚJOV
NEJEN
O B L E K

-500,- Kč

KUPON NA JAKÝKOLIV OBLEK
Pokud odevzdáte tento kupon při nákupu jakéhokoliv obleku, odečteme Vám skvělých 500,- Kč. Obleky nabízíme od 999,- Kč (cena po využití kuponu). Platnost kuponu - 500,- Kč na oblek do 20. 5. 2019. Přijďte, těšíme se na Vás.
POZOR! SLEVA! DAMSKÉ SATY
z 999,- Kč - po slevě od 199,- Kč.
Platí do vyprodání zásob. Přijďte, těšíme se na Vás.
www.moderneprostejov.cz

„Andělé z garáže“ pomůžou svými miliony nováčkům

madý a struktura a organizace tohoto fenoménu stále nedosahuje zá-
to fenoménu stále nedosahuje zá-
dění na určitý obor nebo obory,“ de-
klarují ve svém manifestu zaklada-
tele klubu. Patří k nim například Ka-
rel Obluk, který jednu dobu řídil

Hlavenka, Obluk či Hyklová
Střípky této specifické možnosti podpory startupů se podle ní objevují na území Prahy a Brna, avšak omezují se pouze do několika málo sektorů, především do informačních a komunikačních technologií. Na projektu se bude podílet i jiho-

voj firmy a uspišit příchod produk-
tu nebo služby na trh. Nejsme zamě-
ření na určitý obor nebo obory,“ de-
klarují ve svém manifestu zaklada-
tele klubu. Patří k nim například Ka-
rel Obluk, který jednu dobu řídil

investor Kiwi.com a krajský zastupitel za Zelené Jiří Hlavenka nebo zakladatelka personální agentury Advantage Consulting a společnosť AC Jobs Olga Hyklová. Na projektu se bude podílet i jiho-

Ostatky pilota Liškutína uložili do hrobky

ŠLAPANICE České a britské vlajky v sobotu zavály na hřbitově ve Šlapanovicích. Do rodinné hrobky tam uložili ostatky pilota Královského letectva (RAF) Miroslava Liškutína, který za druhé světové války bojoval proti nacistům. Rodák z blízkých Jiřkovic zemřel loni 19. února ve věku 98 let v anglickém Farehamu. Angličané mu přezdívali sir Galahad podle postavy ze